

УДК 304:326:930.1

О. І. Захарчук

аспірант кафедри філософії гуманітарних наук
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІСТОРИЧНІ МЕТАМОРФОЗИ РАБСТВА НА ТЛІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Історія суспільного розвитку, дійшовши до XXI ст., так і не позбулася такого жорстокого явища, як рабство. На сьогодні торгівля людьми стала буденним явищем, яким нікого не здивуєш. Більше того, продаж живого товару з метою подальшої експлуатації є однією з найбільш поширених форм рабства, найчастіше рабства жінок і дітей. Як би прикро не було визнавати, але в Україні, як і в більшості держав світу, ситуація є критичною.

Поруч із традиційними, відомими нам, формами рабства, що мають економічне підґрунтя, такими як торгівля людьми, примусова праця, примусовий шлюб, боргова кабала, у постіндустріальному суспільстві виокремлюють такі форми рабства, що мають психологічне підґрунтя, а саме: духовне рабство, заангажованість речами або об'єктами, віртуальне рабство, яке набуває своєї особливої актуальності саме в сучасному суспільстві. Варто наголосити, що між цими формами не існує чітких розмежувань, оскільки одна й та сама людина може перебувати в кількох формах фактичної залежності.

У статті автор намагається дослідити й проаналізувати феномен рабства в контексті суспільства постіндустріального типу.

Осмисленню феномена рабства присвячена велика кількість міжнародних нормативних документів, серед яких Конвенції про рабство, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Філософського осмислення феномен постіндустріального рабства набув у представників критичної соціальної теорії, серед яких такі відомі постаті, як Герберт Маркузе та Жан Бодрійяр. Варто зазначити, що в науковій літературі сьогодення критичний погляд на суспільство постіндустріального типу відображений у теоріях масового суспільства.

Мета статті – окреслити та проаналізувати основні форми постіндустріального рабства.

Відповідно до Конвенції про рабство, яка була підписана в м. Женева 25 вересня 1926 р., рабство визначається, як «становище або стан особи, щодо якої здійснюються деякі або всі повноваження, притаманні праву власності» [8]. Отже, людина виконує рабську працю попри свою волю й не має можливості відмовитися від виконання роботи або отримати компенсацію за свою працю. На відміну від такого класичного розуміння, зміст постіндустріального рабства окреслений набагато ширшим спектром фактичного поневолення суб'єкта тим чи іншим суспільним контрагентом (власником на засоби виробництва, капіталом, віртуальним простором тощо).

Торгівля людьми є однією з головних проблем як у світі, так і в Україні, і щороку збільшується кількість людей, які від цього страждають. Люди вважаються товаром, який можна купувати та продавати. Останніми роками збільшується тенденція до зростання випадків торгівлею людьми як у відкритих, так і прихованих формах. Найбільше від цього страждають жінки. Більше того, жертвами торгівлі людьми стають і діти, щороку ця цифра зростає до 1,2 млн дітей. Станом на 2011 р. найбільш вразливими в торгівлі людьми є такі країни: Конго, Північна Корея, Саудівська Аравія, Іран. Україна є державою-транзитом для примусової праці та сексуальної експлуатації, адже громадяни України становлять значну частину живого «товару» на ринках Європи та Азії

Відомо, що торгівля людьми є одним із видів насильства щодо населення. Цей злочин має довге історичне

коріння, оскільки існував раніше у формі работоргівлі, але наприкінці XX ст. він набув форми сучасного рабства. Торгівлю людьми можна визначити як дії, що є легальними чи нелегальними, здійснюються щодо жінок з метою їх прибуткової експлуатації з використанням примусу, насильства, погроз та інших видів тиску, унаслідок чого особа має скоритися. На сьогодні виокремлюють такі найпоширеніші форми торгівлі людьми: торгівля з метою примусового виконання робіт, сексуальна експлуатація та примусовий шлюб. Близько 12 млн людей у світі займаються примусовою працею, із них мінімальна кількість осіб, котрі виконують роботи під примусом, унаслідок торгівлі людьми, становить 2 450 000. Близько 20% випадків використання примусової праці й одна четверта випадків використання примусової праці, до яких причетні приватні агенти із працевлаштування, є результатом торгівлі людьми. Отже, примусова праця нині є однією із найскладніших.

Примусова праця – це грубе порушення прав людини та обмеження свобод людини в тому вигляді, у якому вони визначені у відповідних Конвенціях Міжнародної організації праці й інших міжнародних актах [4]. Тобто, примусова праця – це робота, яка виконується не добровільно, а за допомогою обману, шахрайства, залякування чи примусу.

За підрахунками експертів, більшу половину жертв такого рабства становлять жінки, близько 55%. Значний відсоток у такій праці припадає на дітей до 18 років, він становить чверть від загальної кількості рабів. Якщо ще десять років тому в Україні серед різновидів торгівлі людьми домінувала сексуальна експлуатація, то на сьогодні першість посідає примусова праця. Так, 2004 р. в нашій країні кількість випадків торгівлі людьми, з метою сексуальної експлуатації, удвічі перевищувала кількість випадків торгівлі з метою примусової праці. Але станом на 2007 р. ситуація докорінно змінилася, адже кількість підданих трудовій експлуатації наблизилась до кількості жертв сексуальної експлуатації, а станом на останній рік перевищила. За даними МОМ, серед ста дзвінків на гарячу лінію у 60 випадках фіксується порушення в Україні.

Лідуючу позицію випадків примусової праці посідають країни Азії – 9,4 млн людей, наступними є Латинська Америка і країни Карибського басейну (1,3 млн людей). Серед людей примусової праці переважають ті, хто не влаштований по життю, передусім це люди, які мають певні соціальні проблеми. На жаль, діти не є винятком, адже вони найбільш незахищені, щодо їхньої праці застосовуються всі вияви насильства.

Торгівля людьми виявляється в таких формах рабства, як примусова праця, сексуальне рабство, тобто примусове зайняття проституцією чи участь у виготовлення порнографічної продукції, примусові шлюби, боргова кабала.

На сьогоднішні торгівля людьми, з метою подальшої сексуальної експлуатації, є найприбутковішим тіншовим бізнесом. Сексуальне рабство тісно пов'язане із примусовою проституцією. Але, на відміну від примусової проституції, яка приносить будь-яку, у тому числі фінансову, вигоду, сексуальне рабство полягає в абсолютному контролі чи владі однієї людини над іншою. Наприклад, у Нідерландах щорічно фіксують від 1 000 до 1 700 жертв подібної форми рабства. А в Бельгії та Німеччині, згідно з ре-

зультатами дослідження ООН, повія щомісяця приносить своєму господареві \$ 7,5 тис., сама при цьому отримує не більше ніж \$ 500.

Загалом щорічно у світі примушується до роботи в секс-індустрії близько 2 млн жінок і дітей. Як не прикро це визнавати, але Україна є дешевим постачальником робочої сили в інші країни. На ринку праці безліч пропозицій щодо працевлаштування як для чоловіків, так і для жінок. Найбільше експортують «живий товар» у Туреччину, Італію, Іспанію, Німеччину, Балканські та Скандинавські країни, Чехію, Грецію, ОАЕ, Ізраїль, США.

Примусова проституція є поширеною в країнах перехідного періоду, у тому числі й в Україні. Станом на 2013 р. більше ніж 23% дівчат-проститутток Європи були українського походження, і, на жаль, ця цифра зростає. Спостерігається зростання індустрії сексу та сексуальних послуг. Останніми роками Україна потрапила до країн – постачальників жінок; торгівля жінками, вивезення їх за кордон шляхом обману набули широких масштабів. Україна в цьому аспекті є країною-постачальником «живого товару»; країною-транзитом, адже через Україну перевозять рабів, переважно зі Сходу на Захід; країною призначення, тобто люди з менш розвинених країн потрапляють у рабство саме в Україні, щоправда, процент такого джерела сексуальної експлуатації є найменшим. Більше того, останнім часом зростає кількість внутрішнього рабства, тобто підвищується кількісний показник сексуального рабства в Україні. Переважно жертвами стають вихідці із сільської місцевості й малоосвічені та мало обізнані жінки. Однак найчастіше дівчата стають рабами за кордоном. В Україні з'являється все більше сексуально-релігійних общин, які вербують молодь, під виглядом театральних шкіл, безкоштовних майстер-класів і центрів духовного розвитку.

Хоча спочатку торгівлю людьми пов'язували із жінками, дітьми та їхньою сексуальною експлуатацією, на сьогодні суспільству вже стає зрозуміло, що предметом торгівлі може бути будь-яка особа незалежно від віку і статі. Уже сформувався глобальний ринок сексуального рабства.

У 1924 р. до переліку видів рабства був доданий пункт «придбання дівчини, купуючи їх, під виглядом виплати приданого, розуміючи, що не йдеться про звичайні шлюбні обряди» [16]. Пізніше (у 1956 р.) було визначено три види інститутів і звичаїв, які мали схожість із рабством і стосувалися жінок у контексті шлюбу. Насамперед це обіцянка видати жінку заміж, без права відмови з її боку, це можуть бути батьки, опікун чи інша група осіб, при цьому можуть отримати грошову винагороду. По-друге, забороняється практика, коли чоловік жінки чи його клан можуть передати її іншому за винагороду чи іншим чином. По-третє, забороняється практика під назвою «левірат», коли жінка після смерті чоловіка автоматично стає дружиною одного із членів сім'ї свого чоловіка, який помер.

Примусовий шлюб – це шлюбний договір, за якого одна або дві сторони вступили в шлюб не по своїй волі, а через вплив третьої сторони. У більшості випадків у такий шлюб жінка вступає не добровільно. Виходячи зі статистики, примусовий шлюб частіше за все поширений у країнах Південно-Східної Азії, Африки і на ближньому сході. Подібні шлюби становлять серйозну проблему, оскільки під загрозу ставляться права людини, передусім порушується право на свободу укладення шлюбу. ООН розглядає цей вид шлюбу як порушення прав людини, оскільки він не відповідає принципу свободи людини [7]. На відміну від традиційних уявлень про шлюб, не залежно від його форми (цивільний, церковний), коли жінка робить добровільний обдуманий вибір, у примусовому шлюбі батьки чи опікун повністю беруть на себе турботу про створення сім'ї й не послуухатися старших є неприпустимим. Наприклад, у країнах, які сповідають ісламську

релігію, Ірак, Йорданія, Сирія, жінка має значно менше прав, ніж чоловік, і повинна повністю піддаватися його владі. Багато таких традицій в постіндустріальному суспільстві вважаються утилітарним прав жінки, недемократичними та неприпустимими. Більше того, такі традиції відкрито засуджуються світовою спільнотою, адже вважаються пережитками минулого, але у країнах шаріату це є традиціями, що формувалися й практикувалися віками і змінювати їх не вважають за потрібне. Отже, шлюб в ісламі, на відміну від християнства, де шлюб є сакральним актом, союзом чоловіка та жінки перед Богом, є швидше товарним договором. Але, тим не менше, є однією із найбільших цінностей, «особливого роду приватний договір з метою узаконення дітонародження» [15, с. 121].

Ще однією формою сучасного рабства, яка тісно пов'язана із попередніми, є боргова кабала. Із розвитком економіки кредит стає поширеною формою рабства, більше того, для значної частини населення ця форма є предметом першої необхідності. Реклама закликає нас до вибору товарів і послуг, що має характер примусу до споживання, через що людина змушена перебувати в постійній гонитві за новими речами, враженнями, задоволенням, що спонукають її до постійної праці. «Життя в кредит» є звичною формою економічної поведінки українського населення. Філософи-постмодерністи стверджували: «Сучасна поліція капіталіста – це гроші та ринок» [6]. Закабаленість кредитним капіталом призводить до фактичного виснаження людського ресурсу через безперервну інкорпорованість у виробничому процесі. У контексті вищезначеного Ж. Бодрійяр, наприклад, у сучасному постіндустріальному суспільстві працю уподібнював до «відтермінованої смерті», а сучасного пролетарія – до справжнього раба [3, с. 104].

Самозростання й ненаситність бажань змушують отримувати дедалі більше та більше. Відсутність схильності до накопичення й ощадливості. Бажання витратити завжди більше за бажання заробляти. Зазвичай під вплив цих чинників підпадають молоді люди, у яких потреби перевищують їхні доходи, тому достатньо часто в них виникає необхідність одержати кредит. Адаже в цієї категорії бажання витратити завжди перевищує бажання заробляти. Так як головною життєвою настановою суспільства споживання є те, що всі бажання можна задовольнити за гроші, відповідно, гроші й постають головною суспільною цінністю, то й основною турботою більшої частини в будь-який спосіб. «Кредит – це дисциплінарний процес вимагання заощаджень і регулювання попиту, так само як наймана праця була раціоналізованим процесом вимагання робочої сили і зростання продуктивності» [2, с. 111]. Для більшості українського населення така життєва вимога є трагедією.

Список форм боргової кабали очолюють такі, як «кредит до зарплати», найбільшою популярністю, особливо серед молоді, користуються кредитні карти. Отже, люди змушені працювати на землевласника або кредитора, щоб повернути борг. Більше того, високий процент кредиту може зобов'язати протягом усього життя працювати на кредитора, зрештою, борг може переходити й до дітей, що є відбитком феодальних відносин, коли діти могли розглядатися як джерело робочої сили. Така форма боргу від покоління до покоління продовжує існувати, незважаючи на всі види законодавства. Отже, кредити є сучасною формою легального рабства. Особливістю боргової кабали є те, що боржник піддає себе кредитній залежності за власною волею, хоча в реальності вибір залишається невеликим.

Оскільки сучасне постіндустріальне суспільство, суспільство споживання, зумовлене грошима, то час, витрачений на заробляння грошей, спричинює їхній обсяг, відповідно, і їхню купівельну спроможність, що взаємопов'язано із ще однією формою сучасного рабства – заангажованістю речами.

Беззаперечним є те, що людина за своєю сутністю є гедоністичною істотою і прагне отримати якомога більше від життя. «Повсякденність являє, отже, цікаву розмаїтість ейфорії від комфорту й пасивності, «похмуру насолоду» від усвідомлення можливості жертв, які приносяться долі. Усе це становить специфічну ментальність чи швидше «сентиментальність» [2, с. 18] Сувора періодичність зміни модних образів, прагнення нав'язати споживачу те, що, як тільки з'являється новий товар, потрібно замінити наявні речі новими, незважаючи на те, чи відповідають вони за якістю наявним. І це стосується не лише одягу, а є поширеним на більшість категорій товарів споживання (телевізори, автомобілі тощо). Якщо мода диктує, що кожні три роки ти маєш змінювати автомобіль, який може ще їздити десятки років, то за весь цей період тобі потрібно кілька автомобілів, замість одного, тобто відбувається гонитва за модою, тим самим спонукаючи людину до активних дій. В основі моди лежить старіння предметів, а отже, в основі масової культури лежить старіння традиційних цінностей. Масова культура є таким середовищем, де змінюються знаки, її імперативом є вимога актуальності, сучасності, функціональної придатності для людини-споживача. «Своєю кількістю, збільшенням, надлишком форм, грою моди, усім тим, що в них виходить за межі простої функції, речі лише тільки симулюють соціальну сутність – статус, це знак призначення, який даний лише деяким від народження і якого більшість з огляду на інше призначення ніколи не могло б досягти» [2, с. 85].

Е. Фромм, наприклад, стверджував, що людина намагається «мати» замість «бути», утікаючи від свободи заради володіння. «Орієнтація на буття – це велетенська потенційна сила людської природи. Лише меншість керується принципом володіння, але й принципом буття послідовно керується небагато людей. Домінувати може кожна з цих тенденцій, а яка саме залежить від соціальної структури. Якщо суспільство орієнтоване переважно на буття, відмирає тенденція до володіння, а тенденція до буття живиться. У суспільстві, орієнтованому переважно на володіння, такому, як наше, усе відбувається якраз навпаки. І все ж скільки не пригнічувалася орієнтація на буття, завжди знайдеться хтось, хто її дотримується» [14, с. 211].

Постіндустріальне суспільство формує нову систему поведінки, де людина рівняється на тих, хто живе в розкоші, і прагне до такого рівня життя. «В умовах рівня життя, що підвищується, не коритися системі видається соціально безглуздом, і вже тим більше в тому випадку, коли це обіцяє відчутні економічні й політичні невгоди, погрожує безперервній діяльності цілого» [9, с. 2]. Така манера масової поведінки формує керованого «раба речей».

Одна з найбільш приємних форм постіндустріального рабства є заангажованість об'єктами, яка виявляється в почутті любові. «Любов довго терпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечестно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить. Ніколи любов не перестає» [1, с. 416]. Е. Фромм наголошував, що любов у сучасному суспільстві замінюється різноманітними формами псевдолюбові [13].

Любов виступає як спроба особистості завоювати собі свободу й визнання, отримати підтримку, виправдати власне «я». Вона виражає прагнення до духовного та фізичного володіння предметом своєї любові. Той, хто любить, прагне не лише позбавити свободи іншого, а спокусити й стати предметом цікавості, щоб самі прив'язались. Отже, сама людина, завдяки іншому, намагається досягти визнання свого буття, оскільки, будучи від початку «ніщо», залежить від Іншого. Цей Інший «дає мені буття й тим самим володіє мною» [12, с. 207]. Але найбільш цінним у цьому випадку є визнання мене тим, кого я сам

визнаю важливою для мене істотою. Завдяки іншому я стаю чимось, набуваючи буття й відповідно до цього я стаю залежним від іншого. Така залежність обмежує мою власну свободу. Це й показує конфліктність моего буття, яке і слугує умовою любові. Отже, вияв любові полягає в тому, що чим більше мене люблять, тим більше я втрачаю власне буття. Прагнучи стати об'єктом любові, я маю зацікавити, намагаюся продемонструвати свою цінність перед іншим. І ця спроба закохати іншого в мене і є сама моя любов. Ми любимо іншого тим сильніше, чим більше хочемо, щоб він любив нас. «Кожен хоче, щоб інший його любив, не надаючи собі звіту в тому, що любити – значить хотіти бути любимим, і що тим самим, бажаючи, щоб інший мене любив, я хочу лише, щоб інший хотів змусити мене любити його» [12, с. 224].

Отже, феномен кохання невіддільний від буття людини і її свободи. Ставлення до іншого – це спроба визнання свободи в очах іншого. «Буття-для-іншого» показує конфліктність міжособових відносин. «Конфлікт – це первісний сенс буття-для-іншого» [11, с. 508]. Лише через конфлікт людина здатна усвідомити власне буття, потрапляючи в новий вимір свого існування. «Інший володіє таємницею: таємницею того, чим я є. Він дає мені буття і тим самим володіє мною, я одержимий ним» [12, с. 209].

Найпоширенішою із постіндустріальних форм рабства є духовне, адже важко уявити країну, яка повністю є вільною від цієї форми поневолення. Оскільки абсолютною свободою володіє лише Бог, то людина має лише відносну свободу, адже постійно відчуває свою залежність від Бога.

Ще однією, порівняно новою, формою рабства є віртуальне рабство, це пов'язано з розвитком новітніх технологій, особливо в постіндустріальному суспільстві. Популярною формою швидкого отримання та передавання інформації є Інтернет, як наслідок, такий новий соціальний простір, як кіберпростір змінює не лише поведінку людей, а і їхнє мислення. Особливого поширення цей вид рабства набуває останніми роками, що пов'язано з якісним стрибком у розвитку Інтернету й використанні соцмереж.

«Підлітки та діти настільки знайомі з технологіями медіа, віртуальною реальністю й Інтернет-комунікаціями, що не уявляють свого життя без них, стають навіть залежними від мережі, усе менше пізнають навколишню дійсність. А молодь і люди середнього віку варіюють між двома просторами, які для них рівноцінні та необхідні» [5]. У результаті на сьогодні можна констатувати, що Інтернет перестав бути просто системою зберігання й передавання інформації, став прошарком реальності та сферою життєдіяльності величезної кількості людей. Як наслідок цього в користувачів комп'ютерних мереж виникає низка психологічних феноменів – інтересів, мотивів, цілей, потреб, а також форм психологічної й соціальної активності, безпосередньо пов'язаних із цим новим середовищем. Серед таких феноменів усе більшої актуальності набуває проблема використання Інтернету.

Кіберпростір дає людині змогу виглядати кращою, ніж вона є насправді, отже, створює імідж, що не відповідає дійсності.

З одного боку, швидке володіння інформацією значно спрощує життя, з іншого – це досить легко переростає в залежність, причиною якої є наша неспроможність чи небажання розпоряджатися власним життям і часом. Проте знання в мережі Інтернет виступають у відчуженій формі, «фіксуються за допомогою слів, логіки та образів» [10, с. 125].

Інтернет дає нам змогу жити іншою реальністю, де ми створюємо собі бажаний образ. Ми тікаємо в кіберпростір, щоб знайти додаткову свободу, можливості, подолати певні заборони, отримати нові стимули, урешті-решт. Такий симулякр реальності замінює реальне спілкування на імітацію комунікації й почуттів. Так, замість реального

вияву почуттів, ми використовуємо “like”, що дає змогу визначити коло інтересів користувача, його активність і ставлення до певної ситуації, що відображене в анонімній і напіванонімній можливості коментування на Інтернет-форумах, у блогах тощо. У мережі ми почуваємося більш розкутими, ніж у реальному житті, можемо взагалі жити іншим життям, не відчуваючи майже ніяких обмежень. Безпека та анонімність гарантована. Разом із тим в Інтернеті панують свої правила й закони.

Але маючи бажання отримати додаткові переваги, іноді отримуємо купу недоліків, потрапляємо в пастку ще більших обмежень. Тоді треба просто вчасно зупинитись, припинити пливти за течією, як би приємно це не було. І досить часто ця залежність від Інтернету чи «свобода» вганяє нас у рабство.

Отже, постіндустріальне рабство перетворює людину на специфічну форму товару на ринку праці, позбавляючи її права вибору. Залишаючись при цьому економічним феноменом, рабство продовжує своє існування в усіх можливих формах, деякі з яких є невідчутними на перший погляд і навіть деякою мірою приносять задоволення від «поневолення». Станом на 2012 р. майже 21 млн осіб займалося рабською працею. За останніми даними щороку в рабство потрапляють 600–800 тисяч осіб. Більше ніж 35 млн людей по всьому світі перебувають у сучасних формах рабства.

Варто наголосити, що форми сучасного рабства характерні перш за все для постіндустріальних країн зі слабко розвинутою економікою та низьким рівнем соціальної захищеності населення, які є країнами-донорами для торгівлі людьми з метою подальшої експлуатації. Більше того, у деяких країнах існують традиційні форми рабства, і, на жаль, значний відсоток припадає на дітей.

Література

1. Библия. Новый Завет // Международное Библейское общество. – 1998, 2003, 2006. – 580 с.
2. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр. – М., 2006. – 264 с.
3. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. – 387 с.
4. Глобальный альянс против принудительного труда: доклад Генерального директора МОТ на Международной конференции труда 2005 года (93-я сессия) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/rights/trafficking/ilo.pdf>.
5. Девтеров І. Соціальна ідентифікація особистості за допомогою соціальних стереотипів у мережі Інтернет / І. Девтеров, В. Роєнко // Гілея: науковий вісник. – 2013. – № 77. – С. 146–149. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_77_46.pdf.
6. Делёз Ж. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делёз, Ф. Гваттари. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 672 с.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
8. Конвенція про рабство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_161.
9. Маркузе Г. Одномерный человек / Г. Маркузе. – М.: REFL-book, 1994. – 368 с.
10. Райков А.Н. Виртуальное пространство доверия / А.Н. Райков // Социс. – 2006. – № 5–6. – С. 124–129.
11. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо / Ж.-П. Сартр. – К.: Основи, 2001. – 854 с.
12. Сартр Ж.-П. Первичное отношение к другому: любовь, язык, мазохизм / Ж.-П. Сартр // Проблема человека в западной философии. – М.: Прогресс, 1988.

13. Фромм Э. Искусство любить / Э. Фромм; пер. с англ. – М.: АСТ, 2009.

14. Фромм Е. Мати чи бути? / Е. Фромм; пер. з англ. – К.: Укр. письменник, 2010. – 222 с.

15. Хидоя. Комментарии мусульманского права / Хидоя. – Ташкент, 1994. – Т. 1. – 1994. – 121 с.

16. The suppression of slavery (memorandum submitted by the Secretary-General to the Ad Hoc Committee on Slavery): документ Организации Объединенных Наций ST/SPA/4 (1951 год.). – С. 31.

Анотація

Захарчук О. І. Історичні метаморфози рабства на тлі сучасного суспільства. – Стаття.

У статті проаналізовано основні форми постіндустріального рабства та виділено його основні форми, такі як примусова праця, сексуальне рабство, примусовий шлюб, духовне рабство, заангажованість об'єктами й речами та віртуальне рабство. Зауважено, що між цими формами не існує чітких розмежувань, оскільки одна й та сама людина може перебувати в кількох формах фактичної залежності. Наголошено, що, на відміну від класичного рабства, яке базувалося на економічному підґрунті, постіндустріальне рабство має психологічне підґрунтя. Зазначено, що постіндустріальне рабство перетворює людину на специфічну форму товару на ринку праці, позбавляючи її права вибору. У результаті проведеного дослідження автор робить висновки, що форми сучасного рабства характерні перш за все для постіндустріальних країн зі слабко розвинутою економікою та низьким рівнем соціальної захищеності населення, які є країнами-донорами для торгівлі людьми з метою подальшої експлуатації. На сьогодні поруч із сучасними формами рабства існують і традиційні форми, значний відсоток яких припадає на дітей.

Ключові слова: постіндустріальне рабство, торгівля людьми, примусова праця, сексуальна експлуатація, примусовий шлюб, боргова кабала, заангажованість об'єктами й речами, духовне рабство, віртуальне рабство.

Аннотация

Захарчук О. И. Исторические метаморфозы рабства на фоне современного общества. – Статья.

В статье проанализированы основные формы постиндустриального рабства, а также выделены его основные формы, такие как принудительный труд, сексуальное рабство, принудительный брак, духовное рабство, заангажированность объектами и вещами и виртуальное рабство. Замечено, что между данными формами не существует четких разграничений, поскольку один и тот же человек может находиться в нескольких формах фактической зависимости. Делается акцент на том, что, в отличие от классического рабства, которое базировалось на экономическом фундаменте, постиндустриальное рабство имеет психологическое основание. Отмечено, что постиндустриальное рабство превращает человека в специфическую форму товара на рынке труда, лишая его права выбора. В результате проведенного исследования автор делает выводы, что формы современного рабства характерны, прежде всего, для постиндустриальных стран со слабо развитой экономикой и низким уровнем социальной защищенности населения, которые выступают донорами для торговли людьми с целью дальнейшей эксплуатации. На сегодня рядом с современными формами рабства существуют и традиционные формы, значительный процент которых приходится на детей.

Ключевые слова: постиндустриальное рабство, торговля людьми, принудительный труд, сексуальная эксплуатация, долговая кабала, заангажированность объектами и вещами, духовное рабство, виртуальное рабство.

Summary

Zakharchuk O. I. Historical metamorphosis of slavery against the backdrop of modern society. – Article.

The basic forms of post-industrial slavery are analysed in the article and are singled out its basic forms such as forced labor, sexual exploitation, forced marriage, debt bondage, engagement by objects and engagement by things, virtual slavery. It is noted that among these forms there is no clear distinction as one and the same person can be in several forms actual addiction. It is emphasized that unlike classical slavery, which is based on economic grounds, postindustrial slavery has a psychological basis. The author is noting that post-industrial slavery transforms man into a specific form

of goods in the labor market, depriving her choice. As a result of research the author infers that forms of modern slavery are typical primarily for post-industrial countries with poorly developed economies and low levels of social protection of the population who are the donor countries for human trafficking for the purpose of further exploitation. Today along with modern forms of slavery, there are traditional forms, which account for a significant percentage of children.

Key words: post-industrial slavery, human trafficking, forced labor, sexual exploitation, forced marriage, debt bondage, engagement by objects and engagement by things, virtual slavery.